

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Ervditione Religiosorum

Humbertus <de Romanis>

Ingolstadii, 1591

VD16 H 5888

II. Libri. Pars I.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-50980](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-50980)

SECUNDVS LIBER

ERVDITIONIS RELIGIOSO-

rum, qui ordinat proprium corpus Religiosi:

Et continet tres partes. In prima parte osten-

dit quòd corpus nostrum est disciplina-

bile. Et agitur de Disciplina

in communi.

CAPVT I.

IN parte precedenti ostensum est, quomodo ille qui mundum reliquit, & ad religionem venit, debeat se habere ad mundum: in hac parte ostendendum est, quomodo se debeat habere ad corpus proprium. Inimicatur mundus Deo & seruis eius, secundum illud: Si mundus vos odit: scitote quia me priorem vobis odio habuit. Corpus etiam inimicatur spiritui, secundum illud: Caro concupiscit aduersus Spiritum. Hostes isti dissimiles sunt. Inimicitia mundi sunt implacabiles: & habet mundus pugnatores innumerabiles: ideo expedit seruis Dei hostem istum fugere. Alium verò hostem, scilicet corpus, non possunt fugere vel fugare: nec licet eis illud perimere. Necessariò enim habent illud circumferre: quia alligatum est spiritui; & Dei ordinatione debent ei necessaria providere. Sed diligenti studio & labore, ille qui est in religione, ad hoc debet intendere, vt hunc hostem in seruum disciplinatum, & fidelem possit conuertere.

Ioan. 15.

Gal. 5.

Et

*Matth. 11.
Glossa or-
din. ibi.*

Et notandum quòd corpus ad seruiendum spi-
ritui datum est. Rebellio corporis ad spiritum
non fuit ab initio, sed ex vitio: vnde potest cor-
pus in seruitutem spiritus redigi. Redigendo ve-
rò, in principio est molestia & difficultas: sed ad-
iutorio diuinę gratiæ, & longa consuetudine ef-
ficatur, vt ibi sit iucunditas. Vnde super illud: Iu-
gum meum suaue est, dicit Gloss. Quomodo iu-
gum Christi suaue est, cùm dicatur, arcta est via
quæ ducit ad vitam? Sed angusta est: quia non
nisi angusto initio incipitur: processu verò tem-
poris, ineffabilis delectationis dulcedine dilata-
tur. Et in lib. de Vita solitaria, distinguuntur tria
genera hominum, ex quibus constat omnis sta-
tus religionis: scilicet incipientes, proficientes,
& perfecti. In statu verò istorum tres gradus di-
stinguuntur. In conuersione incipientis, initium
boni est obedientia: proficientis, subiicere cor-
pus suum, & in seruitutē redigere: perfecti, vsu
boni consuetudinem veritatis in delectationem.
In eodem: Inordinata natura per peccatum, & à
conditionis suæ reſtitutione exorbitans, si fuerit
ad Deum conuersa, recuperet citò, pro modo ti-
moris & amoris quem habet ad Deum, quęcun-
que perdidit auersa. Et vbi cœperit spiritus re-
formari ad imaginē conditoris sui, mox etiam
reflorescens caro, ex voluntate sua incipit con-
formari reformato spiritui; nam & contra sen-
sum suū incipit eā delectare, quicquid delectat
spiritū suum. In eod. Facillimū & delectabile ef-
fet, adiuncto amoris Dei cōdimento, secundum
naturā viuere, si insania nostra nos permitteret:
qua sanata, statim naturalibus natura arridet.

Quod

Quod cura nouitij primò circa corporis disciplinam debeat esse.

CAPVT II.

Nouitij cura primo debet esse circa corpus, & exterioris hominis compositionem: sicut Deus corpus Adam primò formauit: postea spiraculum vitæ in faciem eius inspirauit. Et sicut in utero materno corpus primò formatur: postea rationalis spiritus ei infunditur: sic informationi & disciplinæ corporis debet primo intendere, qui nouus est in religione. Non prius quod spirituale est, sed quod animale: deinde quod spirituale. Nouo militi Christi, cui imminet forte bellum, necessariū est habere equum benè edoctum: non lentum, vel effrenem, vel umbrosū, vel aliter vitiosū: sed seffori obedientem, laboris & percussionum patientem, strepitum non timentem. Equus paratur ad diem belli. Dominus autem salutem retribuet. Non est negligenda spiritui corporis sui cura: per quod etiam in statu culpæ differt ab Angelo malo. Reconciliabilis enim est Deo per pœnitentiam: dum est vnitus carni. Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est. In illo solo est susceptibilis primæ gratiæ: in illo solo est ei locus merendi.

Tractando de disciplina corporis: Primò, disciplinam describemus vt agnoscat. Secundò, eam commendabimus vt ametur. Tertid, viam perueniendi ad eam ostendemus, ne in acquisitione eius inaniter laboretur. Quartò de eius partibus prosequemur.

Quot

CAPVT III.

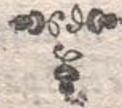
Circa primum notandum, quòd nomen disciplinae multipliciter sumitur. Vno modo dicitur disciplina, quarumcunque rerum scientia: & differt à doctrina in hoc, quòd doctrina dicitur tantum in comparatione ad docentem: disciplina verò in comparatione ad discipulum. Alio modo disciplina est pars iustitiae, qua redditur inferiori quod debetur: Sicut obedientia est pars iustitiae, qua redditur quod debetur superiori. Sic disciplina est desiderium corrigendi inferiores: & videtur idem esse quod zelus: de quo glo. August. super illud: Zelus domus tuae comedit me. Bonus zelus est feruor animi, quo mens abiecto timore humano, pro defensione veritatis accenditur. Et comeditur, cum quaelibet praua quae viderit, corrigere satagit: & si nequit, tolerat & gemit. Aliquando dicitur disciplina id quod adhibetur ad correctionem aliquorum: & sic accipitur; Fili mi, noli negligere disciplinam. In disciplina perseuerate. Si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes, Ergo adulteri & non filij estis. Quarto modo dicitur disciplina effectus disciplinae sumptae secundo & tertio modis.

fic videtur eam describere

Cyprianus.

*Tract. 10. in
Ioannem,
in medio.*

*Heb. 12.
Ibidem.
Ibidem.*

Sequit.

Sequitur notificatio disciplinae prout hic sumitur. Et subduntur aliae descriptiones duae Hugonis de sancto Victore: quarum prima videtur esse sumpta ex verbis beati Augustini: ut in capitulo sequenti patet.

CAPVT IIII.

Disciplina est morum ordinata correctio: & maiorum Patrum regularis obseruatio. *Quo notissimatur disciplina prout hic sumitur.* Item Hugo de sancto Victore. Disciplina est conuersatio bona & honesta: cui parum est non malum facere: sed studet in his quae benè agit, etiam per cuncta irreprehensibilis apparere. *In tract. de Inst. nouit. cap. 10. 10. 2.* Hæc descriptio videtur sumpta esse ex verbis Augustini in regula, dicentis: In incessu, statu, habitu, & in omnibus motibus vestris nihil fiat quod cuiusquam offendat aspectum: sed quod uestrâ deceat sanctitatem. Item Hugo de sancto Victore. *In tract. de Inst. nouitiorum, cap. 10.* Disciplina est omnium membrorum motus ordinatus: & dispositio decens in omni habitu & actione, Bernardus in epistolis notificat disciplinam per effectum his verbis: Disciplina ceruicem submittit, ponit supercilia, componit vultum, ligat oculos, cachinnos cohibet, moderatur linguam, frenat gulam, iram sedat, format incessum. *Epistol. 112. paul. à fine.* Disciplina ista videtur idem esse quod modestia, de qua loquitur Philosophus: Cuius est decorem seu decentiam seruare in exteriori conuersatione, & est decor iste respectu aspectus hominum. Ad cognoscendum verò vtrum aliquid sit decorum vel decens vel non, attendendum est, an sit naturæ consentaneum: & an sit dignum persona quæ hoc agit, vel cum qua agitur. Attendendum est ad congruentiam

ten-

Ecccl. 20.

temporis vel loci. Decorum est in homine, quod est consentaneum excellenti naturæ hominis. Est aliquid indecens in homine, quod non est indecens in bruto. Item aliquid est indecens in persona prelati, quod non est indecens in persona priuata. Item aliquid est indecens in religioso, quod non est indecens in persona seculari. Item aliquid est indecens, quia deest congruentia temporis, secundum illud: Ex ore fatui reprobabitur parabola: quia non dicit eam in tempore suo. Ratione etiam loci aliquid indecens: ut in loco sacro aliquid fit indecenter, quod alibi fieret decenter.

De commendatione Disciplina.

CAPVT V.

*In tract. de
instit. noui-
tiorum, ca.
10.*

S Equitur de cōmendatione disciplina: quam Hugo de S. Victore commendat his verbis: Disciplina est comes cupiditatis, malorum desideriorum carcer, frenum lasciuie, elationis iugum, vinculum iracundiæ: quæ domat intemperantiam, leuitatem ligat: & omnes inordinatos motus mentis, atque illicitos appetitus suffocat. Sicut ignis extinguitur cum premitur, & flamma exire non permittitur: sic mentis inordinatio quasi suffocatur, cum per disciplinæ custodiam motus eius foras fluere non sinuntur. Destruitur naturalis virtus, cum diu est quod in operationem non exit: ut visus amittitur in tenebris, similiter virtus consuetudinalis deficit, si in operationes suas non exeat: ex operibus verò suis conseruatur, roboratur, & augetur. Sic vitia animi deficiunt, cum ab operibus suis exterioribus

ribus per disciplinam refrenatur. Ad commendationem etiam disciplinæ valere potest, si ostendatur, quantum ipsa virum religiosum deceat, & quantum ei expediat. Item quantum eius defectus in viro religioso indecens existat: & quantum ipsi & proximo noceat. Circa primum notandum, quod per disciplinam corpus humanum brutalem similitudinem exuit. Psal. Homo cum in honore esset, non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Bernard. Puto iumenta dicerent, si loqui fas esset: ecce Adam quasi vnus ex nobis factus est. Hiero. Qui post carnem ambulant, in ventrem & libidinem proni: quasi irrationabilia iumenta reputantur. Homo ex corruptione naturæ pronitatem brutalem habet ad delectabilia carnis. Sensus enim & cogitatio cordis humani in malum prona sunt ab adolescentia sua. Hæc pronitas indecens est in corpore humano. Aliter enim se debet habere corpus, quod regit spiritus rationalis, quàm illud quod regit spiritus solus brutalis. Aliter verò se debet habere corpus quod regit spiritus sanctus, aliter quod regit spiritus malus. Disciplina corpus humanum quasi ad statum innocentiae reducit, dum illud subiectum & obediens spiritui reddit. Sicut corpus aliter dispositum congruit spiritui in statu gloriæ quàm in statu gratiæ: sic corpus aliter dispositum congruit ei in statu gratiæ, quàm in statu solius naturæ corruptæ. Disciplina corporis est honestas, honoris scilicet status. Habet corpus honorem magnum propter spiritum, quia est ei associatum. Ex hoc enim est corpus nobilissimum;

*Serm. 35. in
Cant. parv.
ante med.*

Gen. 3.

D ad

ad quod alia corpora ordinata sunt. Ex hac etiam societate maiorem honorem expectat, & iam maximum honoré in Christo propter spiritum cui associatum est, suscepit. Associatum est enim diuinitati: & iam glorificatū spiritui creato Christi nobilissimo. Ideo valde decens est, vt in honore se custodiat: & ne contemnendo faciat spiritum ingloriosum, quem fecit Deus tant gloriosum. Cū corpus humanum sit habitatio, in qua Deus habitat cum spiritu rationali:

1. Corin. 6. decet eam & decoram esse, & ornatam. Nescitis, quia membra vestra templum sunt Spiritus sancti, qui in vobis est. In Psal. Domine dilexi decoram domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ. Item: Domum tuam decet sanctitudo Domine, in longitudine dierum. Voluit Deus suam

Iob. 26.

cælestem habitationē esse ornatam. Spiritus eius ornauit cælos. Sic terrestrem habitationem eius decet esse ornatam. Cognoscitur spiritus malus in domibus suis, vt cognoscebatur in Saul quē exagitabat. Sic Deus in domibus eius cognoscitur.

1. Reg. 16.

Corpus disciplinatū inhabitat Spiritus sanctus, disciplinæ amator: qui spiritus disciplinæ dicitur. Circa secundum, notandum, quod disciplina viro religioso valde est utilis. Hostem enim multum potentem ad nocendum, cōuertit in vtilē seruum. Magna peruersitas est quod corpus noceat spiritui, qui ita utilis est corpori. Separatio spiritus à corpore, manifestat quid ei præsentia conferebat. Si corpus inimicatur spiritui, multum potest ei nocere, cū fit ei multum familiare. Omni tempore & omni loco est cum eo. Nulla pestis efficacior est ad nocendum

Sap. 1.

quàm

quàm familiaris inimicus. Eius operibus quotidie indiget, nec vna die sine illis esse potest: unde si sint ei noxia, per processum temporis magnum est valde nocumentum. E contrario verò si fiant debito modo, vt spiritui sint vtilia, valde magnum est lucrum. De solo fructu oris, spiritus posset ditari, si os debito modo regeretur. De fructu oris sui vnusquisq; replebitur, id est, *Pro. 12.* repleti poterit bonis: & iuxta opera manuum suarum retribuetur ei: sic si malè regatur, poterit malis repleti. Debet spiritus habere corpus suum charum, si fideliter seruiat ei. Si est tibi fidelis seruus, fit tibi quasi anima tua: quasi fratrem sic eum tracta. Nec soli spiritui disciplina est vtilis, sed etiam corpori. In libro de vita solitaria. Nihil magis expedit stulto, quàm seruire sapienti. Et iuxta verbum Bernardi: Nihil melius corpori quàm salutem animæ prouidere. Prouidendo enim animæ salutem, prouidet & suam: procurando eius damnationem, procurat & suam. Si fidelis fuerit socius in labore, socius erit in mercede. Circa tertium notandum, quòd defectus disciplinæ indecens est in viro religioso. Est enim nuditas, qua hominibus manifestatur eius turpitudine. Beatus qui custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet. & videât homines turpitudinem eius. Qui nunc nuditatem hanc nõ erubescit, in futuro de ea erubescet coram toto mûdo. Reuelabo pudenda tua in facie tua: & ostendâ in gentibus nuditatē tuam, & regnis ignominia tuâ. Turpitudine spiritualis maxime est erubescenda. Sen. Omnia tolerabilia, præter turpitudinē, crede. Religiosus sine disciplina

D 2

est

est velut animal excoꝛiatum, quod à muſcis ſanguinem fugentibus moleſtatur: & cuius aſpectu oculi intuentium offenduntur. Sic religioſus indisciplinatus à ſanguifuga infernali, ſanguinem humanum ſitiente, moleſtatur: & homines in eo ſcandalizantur. Sanguifugæ duæ ſunt filię, quæ ſemper clamant, affer, affer. *Qui in nuptiis viſus eſt à Rege, non habens veſtem nuptiis cõgruentem*, inter conuiuas habuit cõfuſionem: & poſt *Matth. 22.* damnationem. Ligatis manibus, &c. Sic in ordine qui non habet veſtem congruentem, ſcilicet ordinatam cõuerſationem ſuam, peruerſa conuerſatione ſua alios ſcandalizans, in præſenti habet confuſionẽ, in futuro verò habebit damnationem. Veſtimentum mixtum ſanguine, erit in combuſtionem. Vbi deeſt diſciplina, ſpiritus qui naturaliter eſt Dominus, ſeruus eſt corporis, quod ei ad ſeruiendum datum eſt: quod valde indecens eſt. Non decet ſeruum dominari principibus. Non decet ſtultum diuitiæ: nec ſeruum dominari principibus. Hæc ſeruitus eſt ſpiritus multum ignominioſa, aſpera, ſumptuoſa, periculofa. Ignominioſa eſt, cum ſpiritus naturaliter fit creatura valde nobilis, cuius comparatione corpus eſt creatura vilis & debilis. Hieron. Nihil vilius quàm à carne vinci. Aſpera eſt, quia aſperius nihil eſt humili, cum ſurgit in altum. Non belua ſæuior eſt vlla, quàm ſerui rabies in libera colla furentis. Per tria mouetur terra, & *Proverb. 3.* quartum ſuſtinere non poteſt: per ſeruum cum regnare cõeperit. Corpus tanquam vilis ſeruus ſi dominetur, vilia imperat, vt ſcilicet intendatur vnus ſacci refectioni, & ventris, loci immundi, reple-

repletioni. Sumptuosa est, feruitur enim dominæ gulæ, cui singulis diebus parantur varia ferula, & multoties in die, de quibus nihil retinet: sed postquam de istis gustauerit, in locum turpitudinis & quasi perditionis transmittit. Ululate qui bibitis vinum in dulcedine, perit ex ore vestro. Bernar. Voluptas gutturis, quæ tantum hodie æstimatur, vix duorum habet longitudinem digitorum. Non durat delectatio illa, nisi quantum durat transitus ille per gulam. & pro illo transitu tot & tanta Dominæ gulæ parantur. Periculosa est hæc seruitus. Corpus enim, tanquã dominus maleuolus, noxia imperat: aliquando etiam mortem spiritus. Circa quartum notandum, quòd multum nocet defectus disciplinæ, sicut defectus clausuræ in vinea. Velut sepes est disciplina. Pater cælestis vineæ sepem circumdedit. Vbi hæc sepes defecit, bona auferuntur. Isa. 5. Auferam sepem eius, & erit in direptionem. Eccl. 36. Vbi nõ est sepes, diripietur possessio. Vbi sepes hæc deficit, coluber infernalis intrat & interficit. Eccl. decimo. Qui dissipat sepem, mordebit eum coluber. Mordet primò morfu culpæ, secundò morfu pœnæ internæ, tertio morfu pœnæ æternæ. Deut. 32. Deuorabunt eos aues morfu amarissimo. Item defectus disciplinæ nocet viro religioso, defectum bonitatis indicando. Amictus corporis & risus dentium, & ingressus hominis enunciant de illo. Gregorius in Pastoralis. Qui statum mentis perdidit foris, in inconstantia motionis defluit: atque exteriori mobilitate indicat, quòd nulla interiori radice subsistat. Proximo etiam nocet, quem malo ex-

*Ioel. 1.**In tract. de
conuers. ad
cler. cap. 12.**Isai. 5.**Matth. 21.**Eccl. 19.*

emplo corrumpit. Disciplina viri religiosi Deū glorificat, proximum ædificat, angelos bonos lætificat, & malos contristat. Deum glorificat, sicut ornatus templi eius. secundum illud: Glorificate & portate Deum in corpore vestro. Glossa Augustini: Si non parcis tibi propter te, parce tibi propter Deum, qui sibi te fecit domum. Proximum ædificat: cui exemplum bonum monstrat. Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in cælis est. Angelos bonos lætificat, quibus bonitatem illorum indicat, quorum salutem desiderant: quos habent in custodia, & propter quos sunt in hac valle miseriæ. Angelos malos contristat. Sicut ille qui carnalitati suæ dat concupiscentias suas, fit in gaudium inimicis suis: sic ille qui refrenat eam à concupiscentiis suis, contristat inimicos suos. Disciplina in viro religioso multum placet Deo. Isaac ut sensit vestimentorum filij sui fragrantiam, benedixit ei. Fragrantia vestimentorum sponsæ, etiam latidatur à sponso. Odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris. Defectus disciplinæ in viro religioso multum Deum offendit. Multum doluit Iacob, videns tunicam filij sui Ioseph præ cæteris dilecti sanguinolentam. Defectus disciplinæ Deum blasphemat. Super illud: Siue comeditis, siue bibitis, siue aliquid aliud facitis, omnia in gloriam Dei facite. Dicit Glossa Augustini. Si modum naturæ debitum immoderatione voracitatis excedis, & vinolentia ingurgitas: quantascunque laudes lingua sonet, vita blasphemat. Non est honor regis cælestis, quod sponsa vadit
induta

1. Corint. 6.
Glos. ordin.
ibid.

Matth. 5.

Gen. 27.

Cant. 4.

Gen. 37.

1. Cor. 10.

induta veste vili: veste scilicet veteri, affuta ei aliqua particula panni noui. Non est talis vestis reginarum, sed vilium personarum.

SECUNDA PARS HVIVS LIBRI ostendit, quòd sex sunt quæ ad obtinendam disciplinam multum valere possunt. Primum est doctrina. Secundum est exemplum. Tertium est frequens inspectio operum. Quartum pudor. Quintum obedientia. Sextum perseuerantia.

CAPVT I.

Quòd doctrina valet ad obtinendam disciplinam.

DOctrina ad obtinendam disciplinam, multum est necessaria. Seneca. Citò nequitia subrepat: difficile virtus inuenta est: ducem rectoremque desiderat. Idem: Desperandum est, posse casu tantum bonum influere nobis. Etiam in artibus minoribus ad necessitatem corporalem pertinentibus, non possunt homines sine doctore esse quod cupiunt, iuxta verba Hieronymi. Quanto magis doctrina est necessaria ad virtutem disciplinam. In libro de vita solitaria dicitur de nouitio: Si callet ingenio, si viget arte, si preeminet intellectu: instrumenta habet tam vitiorum quam virtutum. Non ergo refugiat doceri vti eo in bono, quo etiam in malo vti potest: quod proprium virtutis opus est. In eod. Doceri vult virtus cum humilitate, quæri cum labore, haberi cum amore. In eod. Primum docendus, secundum Apostolicam institutionem, vt exhibeat corpus suum hostiam viuentem, sanctam,

*Epist. 51.
circa med.*

Bernard.